Rok IV. CZERW. Lipiec 1929 r. Nr. 7

MIESIĘCZNIK
Diecezjalny Łucki

Rękopisów, przesłanych do druku, Redakcja nie zwraca.
Redaktor i wydawca: Ks. Jan Szych, Kanclerz Kurji Biskupiej.
Adres Redakcji: Łuck, Kurja Biskupia.

TREŚĆ ZESZYTU Nr. 7

Rok IV. Czerwiec—Lipiec 1929 r. Nr. 6—7

MIESIĘCZNIK Diecezjalny Łucki

Rękopisów, przesłanych do druku, Redakcja nie zwraca.

Redaktor i wydawca: Ks. Jan Szych, Kanclerz Kurji Biskupiej.

Adres Redakcji: Łuck, Kurja Biskupia.

DZIAŁ URZĘDOWY

Rozporządzenia Stolicy Apostolskiej

Św. Penitencjarja Apostolska

Wątpliwość, dotycząca przywileju, udzielonego w konstytucji apostolskiej: „Auspicantibus Nobis“

(Acta Apost. Sedis 1929 r., str. 168).

Św. Penitencjarji Apostolskiej nadesłano do rozwiązania następującą wątpliwość:

Czy *przywilej osobisty*, w tym roku jubileuszowym w konstytucji apostolskiej: „Auspicantibus Nobis“ kapłanom udzielony, jest zwykłym przywilejem ołtarza, na mocy którego kapłani, odprawiający za zmarłą osobę, mogą zyskiwać i ofiarowywać odpust zupełny za tę duszę, za którą Mszę św. odprawiają; czy też raczej ten przywilej jubileuszowy winien być rozumiany w ten sposób, że kapłani Najświętszą Ofiarę sprawujący, przy odprawianiu każdej Mszy św. zyskiwać mogą i ofiarowywać odpust zupełny za jedną duszę w czyścu pozostającą, a przez nich dowolnie wybraną, niezależnie od aplikowania Mszy św.“.

Św. Penitencjarja Apostolska, rzecz dobrze rozważywszy, uznała za stosowne odpowiedzieć:

„Przecząco w pierwszej części, *twierdząco* w drugiej. Po złożeniu zaś o powyższem przez Regensa tego św. Trybunału sprawozdania Jego Świątobliwości, Ojciec św., Pius XI na audjencji dnia 1 maja 1929 roku odpowiedź św. Penitencjarji łaskawie zatwierdził i polecił ogłosić.

Dano w Rzymie, w siedzibie św. Penitencjarji Apostolskiej, dnia 8 marca 1929 roku.

(—) *Luzio,*
Regens
(—) *A. Anelli*
Substytut.

Komisja Papieska do autentycznego tłumaczenia Kodeksu

Odpowiedzi na wątpliwości

(Acta Apost. Sedis 1929 r., str. 170)

Księża Kardynałowie, wchodzący w skład Komisji Papieskiej do autentycznego tłumaczenia kanonów kodeksu, na przedłożone na plenarnem posiedzeniu poniższe wątpliwości odpowiedzieć polecili, jak następuje.

I. O poświęceniach.

P. Czy słowa *ritibus ab Ecclesia praescriptis,* o których mowa w kanonie 349 § 1. n. 1 winny być rozumiane w ten sposób, że biskupi nie mogą poświęcać tylko samym znakiem krzyża, nawet wtedy, gdy nie jest przepisana w księgach liturgicznych specjalna formuła.

O. *Przecząco.*

II. O przeszkodzie przyzwoitości publicznej.

P. Czy na mocy kan. 1078 powstaje przeszkoda przyzwoitości publicznej pomiędzy osobami, o których mówi kan. 1099 § 1, z samego ślubu t. zw. cywilnego, niezależnie od wzajemnego współżycia.

O. *Przecząco.*

III. O dyspensie od wstrzemięźlwości i postu.

P. Czy *wielki napływ ludzi*, o których mowa w kan. 1245 § 2 ma miejsce także wtedy, gdy jest nadzwyczajny napływ wiernych tylko jednej parafji z racji święta w kościele obchodzonego.

O. *Twierdząco.*

IV. O artykułach dowodów.

P. Czy w myśl kan. 1761 § 1 może być utrzymana praktyka, według której sędzia zwykł komunikować stronie przeciwnej pozycje, czyli artykuły dowodów, o które mają być pytani świadkowie, a to w tym celu, by strona przeciwna sporządziła i przedłożyła sędziemu pytania.

O. *Twierdząco*, usunąć jednak należy niebezpieczeństwo fałszywego nastawienia.

V. O prawie zaskarżania małżeństwa.

P. Czy wyrażenie: „*impedimenti*“ w kan. 1971 § 1 ma być rozumiane tylko w sensie przeszkód ściśle wziętych (kan. 1067 — 1080), czy też odnosi się ono także do przeszkód małżeńskich unieważniających w nieścisłem znaczeniu (kan. 1081—1103).

O. *Przecząco w pierwszej części, twierdząco w drugiej.*

Dano w Rzymie, dnia 12 marca 1929 r.

(—) *P. Card. Gasparri*
Prezes

(—) *Józef Bruno*
Sekretarz

Nuncjatura Apostolska w Polsce.

Aspiranci do Seminarjum Russicum Sanctae Theresiae a Jesu Infante.

Okólnik.

W celu przygotowania i wykształcenia młodych ludzi, pragnących poświęcić się kapłaństwu i pracy apostolskiej w Rosji, Ojciec św., który tak serdecznie

troszczy się o przyszłość tego kraju, założył, jak wiadomo, przy Wschodnim Instytucie Papieskim w Rzymie seminarjum pod nazwą: „Russicum Sanctae Theresiae a Jesu Infante".

W chwili obecnej prowadzone są prace nad budową wielkiego pałacu dla „Russicum"; budowa—na ukończeniu prawie — posunęła się już tak daleko, że inauguracja Instytutu i otwarcie szkół spodziewane są na październik bieżącego roku. Z polecenia Jego Świątobliwości „Russicum" posiadać będzie wyłącznie kursy filozofji i teologji, wobec czego nie będzie mogło przyjmować studentów innych kursów niższych.

Czcigodni Księża Biskupi zechcą pobudzać i wspierać powołania kapłańskie dla apostolatu w Rosji i proponować następnie wysyłanie do Rzymu młodych ludzi, bądź to obrządku wschodniego, bądź łacińskiego, co do których można mieć uzasadnioną nadzieję, że w zupełności odpowiedzą godnie temu tak wielkiemu i ważnemu zadaniu.

Uprasza się także Czcigodnych Księży Biskupów, aby, proponując kandydatów, zechcieli komunikować we właściwym czasie Dyrekcji „Russicum" (Piazza Santa Maria Magiore № 7; Roma) ich imiona, nazwiska, imię ojca, miejsce urodzenia, odbyte studja, kwalifikacje, uwagi o prowadzeniu się i t. d.

Rozporządzenie Władz Duchownych Miejscowych.

Suspensa ks. Tymczyszyna obrz. wsch.

KURJA BISKUPIA
ŁUCKA
Sekcja Administracyjna
dnia 6.VI 1929 r.

Kurja Biskupia Łucka niniejszem powiadamia, że ks. Leon Tymczyszym, mieszkający w parafji Cehów,

łuckiej diecezji, wsch. obrz, został bezterminowo suspendowany a divinis.

(—) *Prał. Muraszko*
za szefa sekcji
(—) *Ks. Jan Szych*
Kanclerz

Obowiązująca liczba godzin nauki religji w poszczególnych szkołach.

KURJA BISKUPIA
ŁUCKA
Sekcja Szkolna
dn. 20.VI 1929 r.

Do
Ogółu Przewielebnego Duchowieństwa
Diecezji Łuckieckiej.

W związku z wykonaniem uchwał Komisji Prawnej Episkopatu z dnia 19.X 1928 r. Kurja Biskupia niniejszem ogłasza obowiązującą liczbę godzin nauki religji w poszczególnych rodzajach szkół.

I. Szkoły powszechne.

Przy dostatecznej ilości dzieci katolickich po 2 godziny tygodniowo w każdym oddziale.

II. Seminarja Nauczycielskie:

a) Kurs I — 3 godziny tygodniowo,

b) „ II—V — 2 „

Uwaga: Trzecia godzina została przydana rozporządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 30.V 1926 (Dz. Urzędowy M. W. R. i O. P. z roku 1926 Nr. 10 poz. 116).

Szkoły średnie ogólno kształcące — 2 godz. tygodniowo w każdej klasie.

IV. Szkoły Zawodowe:

1. szkoły agrotechniczne (rolnicze, leśne, ogrodnicze).

Kursy I—III po 2 godziny tygodniowo.

2. Szkoły Handlowe (dwuletnie i trzyletnie).
W klasach I—III po 2 godziny tygodniowo.
3. Licea handlowe.
Kursy I—II po 1 godzinie tygodniowo.
4. Szkoły zawodowe żeńskie.
a) w szkołach niższych.
I kurs — 2 godziny tygodniowo,
II—III kursy— „ „
b) w szkołach przemysłowych żeńskich:
I kurs — 2 godziny tygodniowo,
II—III kursy— „ „

Uwaga: Niektóre szkoły zawodowe żeńskie mają kurs wstępny z obowiązującą liczbą 2 godzin tygodniowo nauki religji.

c) Seminarja nauczycielek rzemiosł:
Kursy I—II — 1 godzina tygodniowo,
Kurs III — techniczno-zawodowy nauki religji nie ma.
d) Seminarja gospodarcze:
Kursy I—II po 1 godzinie tygodniowo,
Kurs III techniczno-zawodowy nauki religji nie ma.
e) Seminarja dla instruktorek:
Kursy I—II—1 godzina tygodniowo,
Kurs III techniczno-zawodowy nauki religji nie ma.
5. Szkoły techniczno-przemysłowe męskie:
a) Szkoły techniczne średnie.
Kursy I—III — 1 godzina religji tygodniowo,
Kurs IV techniczno-zawodowy religji nie ma.
b) Szkoły rzemieślniczo-przemysłowe:
Klasy I—II — 1 godzina tygodniowo,
Klasa III—techniczno-zawodowa religji nie ma.
c) Szkoły dokształcające (dla terminatorów), dla chłopców po 1½ godz. tygod. z rozkładem na 3 lata, dla dziewcząt po 2 godz. tygod. z rozkładem na 3 lata.

Donosząc o powyższem, Kurja zaznacza, iż w ra-

zie zmniejszania godzin nauki religji przez czynniki szkolne, należy powiadamiać o tem Kurję.

(—) *Ks. Kan. A. Pierzchała*
Szef Sekcji

(—) *Ks. Jan Szych*
Kanclerz Kurji Biskupiej

Rejestracje Kół T-wa Dobroczynności.

KURJA BISKUPIA
ŁUCKA.

Sekcja Administracyjna.
Dn. 18 kwietnia 1929 r.
Nr. 1926.

Do
Wielebnych Księży Proboszczów
Diecezji Łuckiej.

Kurja Biskupia wyjaśnia, że wskazane w piśmie z dnia 10.III. b. r. Nr. 1311 „zarejestrowanie" w Starostwie Koła Stowarzyszenia Dobroczynności nie ma charakteru „rejestracji", wymaganej przez Ustawy, lecz oznacza tylko powiadomienie Starostwa o utworzeniu danego Koła o czem oczywiście świadczy protokół zebrania. Legalne zaś zarejestrowanie dokonane zostało przez Urząd Wojewódzki i to wystarcza dla całej diecezji.

(—) *Ks. Kan. A. Pierzchała.*
Szef Sekcji

(—) *Ks. Jan Szych.*
Kanclerz

Rekolekcje dla kapłanów.

KURJA BISKUPIA
ŁUCKA.

SEKCJA
Wiary i Moralności
Nr. 4264.

Łuck, dn. 8 lipca 1929 r.

Do
Duchowieństwa Diecezji
Łuckiej.

J. E. Biskup Ordynarjusz, polecił wezwać Wielebnych Księży do Łucka (Seminarjum) w celu od-

prawienia przez Nich dorocznych rekolekcji, które odbędą się w dwóch terminach według niżej podanej listy, sporządzonej w ten sposób, by część Duchowieństwa w dekanatach pozostawała dla niesienia pomocy wiernym w nagłych wypadkach.

Przed wyjazdem na rekolekcje należy poinformować parafjan dokąd winni się zwracać w koniecznej potrzebie.

Należy zaopatrzyć się na czas pobytu w Seminarjum. w poduszkę, koc, prześcieradło, ręcznik i mydło.

Po przyjeździe do Seminarjum, wszyscy uczestnicy rekolekcji *bezwarunkowo* zapiszą się na liście rekolektantów oraz uiszczą należność za utrzymanie i głoszone nauki.

Lista Księży wezwanych na rekolekcje:

I. SERJA.	II. SERJA.
od 19 go sierpnia wieczór do 23 go rano:	*od 26-go sierpnia wieczór do 30-go rano:*

I. Dekanat Łucki:

I. SERJA	II. SERJA
1. X. A. Sienicki Dziekan.	1. X. Inf. J. Zagórski
2. X. Prał. F. Czyżewski	2. X. Kan. A. Pierzchała
3. X. Kan. G. Jełowicki	3. X. Kan. A. Jarosiewicz
4. X. Szamb. J. Zwoliński	4. X. Kan. P. Tuszyński
5. X. T. Bączkowski	5. X. J. Markul
6. X. J. Karczewski	6. X. S. Gałecki
7. X. E. Zajączkowski	7. X. Z. Grzegorzewski
8. X. Kan. M. Prażmowski	8. X. K. Tesarewicz
9. X. W. Sielawa	9. X. K. Gałęzowski
	10. X. Kan. S. Cichocki
	11. X. Szamb. W. Baranowski
	12. X. M. Karpiński
	13. X. B. Szawłowski

Dekanat Dubieński:

1. X. S. Woronowicz Dziekan
2. X. Kan. W. Oraczewski
3. X. Prał S. Kuźmiński
4. X. B. Leszczyński
5. X. S. Janaszek
6. X. Kan. L. Szuman

1. X. W. Hipsz
2. X. A. Kobierzki
3. X. L. Czołowski
4. X. S. Ziętara
5. X. Mikołaj Brodecki
6. X. K. Sokołowski

Dekanat Horochowski:

1. X. A. Staniszewski Dziekan
2. X. J. Nowak
3. X. B. Pejkert
4. X. K. Baran
5. X. F. Zielski

1. X. A. Kukuruziński
2. X. A. Puzyrewicz
3. X. B. Burzmiński
4. X. B. Staniewicz
5. X. A. Burzyński.

Dekanat Krzemieniecki:

1. X. P. Orynt Dziekan
2. X. W. Majewski
3. X. O. Loch
4. X. Kan. W. Nejmak
5. X. M. Rossowski
6. X. T. Perehuda
7. X. S. Janowski

1. X. D. Wyrzykowski
2. X. Kan. M. Morawiec
3. X. R. Godziński
4. X. F. Słuczanowski
5. X. E. Studziński.

Dekanat Korecki:

1. X. F. Sobolewski Dziekan
2. X. G. Rudnicki
3. X. J. Pająk
4. X. I. Pożerski

1. X. B. Fedorowicz
2. X. L. Samosenko
3. X. J. Aleksandrowicz.

Dekanat Kostopolski.

1. X. P. Kaczorowski, Dziekan
2. X. T. Adamkiewicz
3. X. Al. Czaban
4. X. L. Warpechowski

1. X. M. Zym
2. X. L. Ostaszewski
3. X. S. Iwanicki (senjor)
4. X. Prałat P. Milanowski

Dekanat Kowelski.

1. X. F. Czechmestrzyński
2. X. St. Dąbrowski
3. X. Infułat F. Sznarbachowski
4. X. I. Romanowski
5. X. M. Pasławski
6. X. M. Uroda

1. X. M. Giżyński
2. X. W. Święcicki
3. X. M. Wojciechowski
4. X. B. Jastrzębski
5. X. J. Dzikowski
6. X. W. Kowalski

Dekanat Lubomelski.

1. X. S. Jastrzębski Dziekan
2. X. P. Łowejko
3. X. K. Moszkowski

1. X. K. Wolborski
2. X. F. Milewski
3. X. S. Brajczewski

Dekanat Ostrogski.

1. X. Kan. J. Ptaszyński, Dziekan
2. X. L. Krajewski
3. X. J. Rutkowski
4. X. A. Kamiński

1. X. S. Wiśniewski
2. X. A. Skrzypkowski
3. X. W. Przygodziński
4. X. T. Adamczyk
5. X. J, Drabik
6. X. W. Jach
7. X. W. Batowski

Dekanat Rówieński.

1. X. L. Syrewicz, Dziekan
2. X. W. Bielecki
3. X. S. Adamowicz
4. X. B. Terlecki
5. X. S. Jadczyk
6. X. D. Kuźmiński
7. X. szamb. A. Wojniłłowicz

1. X. P. Massalski
2. X. W. Ginoff
3. X. J. Kotwicki
4. X. M. Leszczyński
5. X. Kan. S. Diettrich
6. X. J. Czajkowski
7. X. S. Gulbinowicz
8. X. K. Folt

Dekanat Sarneński.

1. X. D. Wawrzynowicz, Dziekan
2. X. S. Fjałkowski
3. X. J. Żmijewski
4. X. O. Spisacki
5. X. Z. Grabowski

1. X. F. Topolnicki
2. X. W. Mańke
3. X. J. Śliwa
4. X. J. Kozakiewicz

Dekanat Włodzimierski.

1. X. F. Bujalski, Dziekan
2. X. F. Jaworski
3. X. W. Kurowski
4. X. Kan. B. Galicki
5. X. S. Iwanicki (junjor)
6. X. M. Tarczewski

1. X. J. Hołubecki
2. X. B. Żelichowski
3. X. J. Baranowicz
4. X. Kan. W. Szpaczyński
5. X. Infułat K. Nosalewski

Szef Sekcji
Ks. Stanisław Żukowski

Kanclerz
Ks. J. Szych

Zmiany służbowe.

Nowowyświęceni kapłani ks. Kazimierz Szyndler— mianowany wikarym przy Katedrze Łuckiej, a ks. Dominik Milewski — wikarym w Klewaniu.

Rozporządzenia prawno-państwowe

Ubezpieczenie pracowników umysłowych.

Rozporządzenia p. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 listopada 1927 roku o ubezpieczeniu państwowem pracowników umysłowych, ogłoszone zostało w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej

w dniu 2 grudnia 1927 r. za Nr. 911. Rozporządzenie to normuje ubezpieczenie pracowników umysłowych: 1) na wypadek braku pracy, 2) na wypadek niezdolności do wykonywania zawodu, 3) na starość i 4) na wypadek śmierci.

Podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu pracownicy umysłowi bez różnicy płci, zatrudnieni u osób fizycznych lub osób prawnych, którzy ukończyli 16 lat i nie przekroczyli 60 lat życia.

Za pracowników umysłowych w myśl tego rozumieć należy:

1) spełniających czynności administracyjne lub nadzorcze,

2) uprawiających sztuki wyzwolone (malarze, rzeźbiarze, śpiewacy, muzycy i t. p.).

3) personel artystyczny teatrów, orkiestr, stacyj nadawczych radjowych i t. p.

4) dziennikarzy,

5) personel lekarski,

6) personel biurowy i kancelaryjny,

7) telefonistów i telegrafistów,

8) farmaceutów, drogistów, kasjerów dysponentów, sprzedawców podróżujących, akwizytorów,

9) sprzedawców i ekspedjentów sklepowych i księgarskich, którzy ukończyli sześć klas szkoły i odbyli praktykę,

10) nauczycieli i wychowawców,

11) kapitanów i oficerów statków morskich lub rzecznych,

Osoby niektóre z pośród umysłowo pracujących są zwolnione od obowiązkowego ubezpieczenia, między niemi są duchowni i zakonnice oraz osoby należące do zgromadzeń i stowarzyszeń religijnych wszelkich wyznań lub stowarzyszeń dobroczynnych, o ile z pobudek religijnych lub humanitarnych zajmują się nauczaniem, pielęgnowaniem chorych lub innemi czynnościami użyteczności społecznej, nie pobierając za to innego wynagrodzenia prócz utrzymania.

Na własne żądania będą zwolnieni od obowiązku ubezpieczenia między innemi i duchowni uznanych w państwie wyznań.

Przewidziane są następujące świadczenia ubezpeczeniowe:

1) świadczenia na wypadek braku pracy,

2) i świadczenia emerytalne.

Prowadzenie spraw ubezpieczeniowych obowiązkowych powierza się władzom, wybranym przez uczestników instutucji ubezpieczeniowej, które stanowią radę, zarząd, komisję rewizyjną i komisję rentową.

Fundusz ubezpieczeniowy tworzy się ze składek pracowników i pracodawców, przyczem pracodawca odpowiedzialny jest za uiszczanie tych składek. Na fundusz braku pracy przeznacza się 2% płacy podstawowej, na fundusz zaś emerytalny 8%. Podział opłat między pracodawcą a pracownikiem na rzecz ubezpieczenia dzieli się tak: gdy pracownik otrzymuje wynagrodzenie od 60 zł. do 400 zł. miesięcznie, pracodawca płaci trzy piąte, a pracownik dwie piąte. Gdy pracownik otrzymuje wynagrodzenie ponad 400 zł. do 800 zł. miesięcznie, wtenczas obie strony płacą po połowie. Gdy pracownik dostaje wynagrodzenie ponad 800 zł., to pracodawca płaci dwie piąte, a pracownik trzy piąte.

W myśl powyższego rozporządzenia przymusowemu ubezpieczeniu podlegają także organiści. Fundusze na ten cel winny być dostarczone z tych samych źródeł, z których organiści czerpią na swoje utrzymanie. Odpowiedzialnym zaś za uiszczenie składek ubezpieczeniowych jest proboszcz.

Ustawa o ubezpieczeniu obowiązuje od dn. 1-go stycznia 1928 r.

O opiekunach społecznych i o komisjach opieki społecznej.

Na podstawie pełnomocnictw z dnia 2 sierpnia 1926 r., P. Prezydent wydał rozporządzenie o opiekunach i komisjach opieki społecznej. Celem zapewnie-

nia należytego wykonywania opieki społecznej, mają być tworzone specjalne komunalne organa opieki społecznej, a mianowicie: opiekunowie społeczni oraz komisje opieki społecznej. W każdej gminie powinien być ustanowiony co najmniej jeden opiekun społeczny, wybierany na okres trzyletni przez radę gminną z pośród osób mających prawo wybieralności do rady gminnej i od roku stale zamieszkałych w gminie. Od objęcia tego obowiązku może się tylko zwolnić, kto ukończył 60 lat wieku, albo jest ułomny i nie może tego obowiązku pełnić lub ma zdrowie nadwątlone, kto już raz przez trzy lata był opiekunem, kto piastuje urząd publiczny lub kogo dla pewnych powodów słusznych rada gminna zwolni. Od tej decyzji rady służy w ciągu dni 14 prawo apelacji do władzy nadzorczej, co nie wstrzymuje wykonania uchwały.

Obowiązkiem opiekuna społecznego jest:

1) Inicjatywa i współdziałanie z organami gminnemi w zakresie wykonywania opieki społecznej, 2) czuwanie, aby osobom, opieki społecznej potrzebującym, była opieka udzielona w granicach ustawowych, badanie z własnej inicjatywy lub na żądanie gminy stanu majątkowego i potrzeby osób ubiegających się o opiekę publiczną, 3) udzielanie w wypadkach nagłych pomocy ze środków gminnych i t. p.

Stanowisko opiekuna społecznego jest honorowe, daje tylko prawo do noszenia specjalnej oznaki. Opiekunowie publiczni otrzymują tylko od gminy zwrot wydatków poczynionych imieniem gminy.

Oprócz opiekunów społecznych w każdej gminie ma być specjalna komisja opieki społecznej, w skład której wchodzi przewodniczący zarządu gminy, wybrani do komisji członkowie rady gminnej i opiekunowie społeczni. Zadaniem komisji jest wydawanie opinji i inicjatywa w zakresie organizacji opieki społecznej w gminie, koordynacja opieki, ustalenie preliminarza wydatków gminy i kontrola nad wykonywaniem czynności przez opiekunów społecznych.

Nadto będą istniały powiatowe komisje opieki społecznej i wojewódzkie komisje opieki społecznej. Tak ogólnie przedstawia się powyższe rozporządzenie.

(Dziennik ustaw № 29 z dnia 14 marca 1928 r. poz. 267 str. 544).

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

Konkordat między Stolicą Świętą i Italją.

(La Vie Catholique, 23.III.1929 Nr. 234 p. 6).

W IMIĘ TRÓCY PRZENAJŚWIĘTRZEJ.

Zważywszy:

Że od chwili rozpoczęcia pertraktacji między Stolicą Świętą i Italją w przedmiocie rozwiązania „Kwestji Rzymskiej“ Stolica Święta sama zaproponowała zawarcie konkordatu, któryby stanowił konieczne uzupełnienie traktatu w powyższej sprawie, a miał na celu uregulowanie stosunków religijnych i kościelnych w Italji;

Że w dniu dzisiejszym został zawarty i podpisany Traktat o załatwieniu Kwestji Rzymskiej;

J. Św. Najwyższy Papież, Pius XI i J. M. Wiktor Emanuel III, król Italji, postanowili przystąpić do ułożenia Konkordatu; w tym przeto celu zamianowali tych samych pełnomocników, którzy byli delegowani do pertraktacji traktatowych, mianowicie, ze strony Jego Świątobliwości J. Em. Najdostojniejszego kardynała, Piotra Gasparri'ego, Swego Sekretarza Stanu, a ze strony Jego Majestatu, J. Eksc. Szlachetnie urodzonego Benito Mussoliniego, Premiera Ministrów i Szefa Rządu, którzy po wzajemnej wymianie dokumentów uwierzytelniających i po uznaniu ich legalności, ułożyli wspólnie następujące artykuły:

Niezależność Kościoła:

Artykuł pierwszy. Italja w granicach artykułu pierwszego Traktatu zapewnia Kościołowi Katolickiemu wolne wy-

konywanie władzy duchownej, swobodne i publiczne spełnianie Czci Bożej, podobnie jak swej juryzdykcji w sprawach kościelnych, zgodnie z zasadami niniejszego Konkordatu; udziela ona, gdzie tego okaże się potrzeba osobom duchownym, w pełnieniu aktów ich urzędu duchownego, obrony przez organy swej władzy.

Zważając na charakter Święty Miasta Wiecznego, Stolicy Biskupiej Najwyższego Papieża, centru Świata katolickiego i celu pielgrzymek, rząd italski czuwać będzie nad niedopuszczeniem w Rzymie tego wszystkiego, coby mogło stać w sprzeczności z powyższym charakterem.

Art. 2. Stolica Święta porozumiewa się i koresponduje swobodnie z Biskupami, z klerem i z całym światem katolickim bez żadnej ingerencji ze strony Rządu italskiego.

Podobnież w rzeczach, dotyczących urzędu pasterskiego, Biskupi swobodnie porozumiewają się i korespondują z duchowieństwem swojem i ze wszystkimi wiernywi.

Zarówno Stolica Święta jak Biskupi mogą swobodnie publikować i ogłaszać za pomocą afiszów, wywieszanych wewnątrz i na drzwiach zewnętrznych budynków, przeznaczonych do Czci Bożej lub też do spełniania obowiązków swego urzędu pasterskiego, — instrukcji, rozporządzeń, listów pasterskich, biuletynów diecezjalnych i innych aktów, które dotyczą zarządu duchownego wiernych, gdy uznają za potrzebne czynić te publikacje w zakresie swej kompetencji. Publikacje te i wystawianie afiszów—jak w ogóle wszystkie akty i dokumenty, odnoszące się do zarządu duchownego wiernych, nie podlegają obciążeniom fiskalnym.

Wspomniane wyżej publikacje, gdy idzie o Stolicę Świętą, mogą być czynione w każdym języku, a jeżeli idzie o publikacje biskupie, mają być dokonywane w języku italskim lub łacińskim; jednak obok tekstu italskiego władze kościelne mogą umieszczać tłomaczenie w innym języku.

Władze kościelne, niezależnie od jakiejkolwiek ingeracji władz cywilnych, mogą zbierać składki wewnątrz i przy wejściu do kościołów, podobnie, jak w gmachach, które stanowią własność kościelną.

Zwolnienia od obowiązków publicznych.

Art. 3. Studenci teologji oraz ci, którzy pozostają na dwóch kursach wstępnych do teologji, a przygotowują się do kapłaństwa, podobnież nowicjusze zgromadzeń zakonnych, mogą otrzymywać na własną prośbę, z roku na rok odroczenie spełnienia obowiązku służby wojskowej, aż do 26 roku życia.

Klerycy, posiadający wyższe święcenia, oraz zakonnicy, którzy złożyli śluby, są wolni od służby wojskowej, z wyjątkiem mobilizacji ogólnej. W tym wypadku kapłani zaliczani są do armji czynnej Państwa, przyczem zachowują strój kapłański i wypełniają obowiązki duszpasterskie względem wojska, pod juryzdykcją kościelną biskupa polowego zgodnie z art. 14.

Inni duchowni i zakonnicy mają przeważnie pełnić obowiązki sanitarjuszów.

Jednakże, nawet w wypadku mobilizacji ogólnej, wolni są od stawienia się do służby wojskowej kapłani, pełniący obowiązki duszpasterskie. Jako tacy uważani są: ordynarjusze, proboszczowie, zastępcy proboszczów albo koadjutorzy, wikarjusze i stali rektorzy kościołów, służących do użytku publicznego.

Art. 4. Osoby duchowne i zakonnicy wolni są od pełnienia obowiązku sędziów przysięgłych.

Art. 5. Żaden duchowny nie może być nominowany, ani nie może zajmować urzędu, lub stanowiska państwowego italskiego, lub pełnić funkcji w administracji, zależnej od Państwa, bez wyraźnego upoważnienia ordynarjusza diecezjalnego. Odwołanie tego pozwolenia pozbawia osobę duchowną zdolności do pełnienia przyjętych przez niego urzędów. W każdym razie kapłani apostaci, lub obłożeni cenzurą nie mogą być powoływani i utrzymywani na stanowiskach i urzędach, na których pozostawaliby w bezpośrednim kontakcie z publicznością.

Art. 6. Dotacje i inne dochody, otrzymywane przez osoby duchowne z tytułu ich urzędu, wolne są od obcią-

żeń podatkowych w tej samej mierze, w jakiej wolne są dotacje i dochody urzędników państwowych.

Art. 7. Duchowni nie mogą być pociągani przez urzędy państwowe lub inne władze do składania zeznań o osobach i rzeczach, co do których posiadane przez nich wiadomości doszły do nich wskutek pełnienia urzędu duchownego.

Art. 8. W razie oskarżenia osoby duchownej przed władzami karnemi o jakieś przestępstwo, prokurator królewski winien powiadomić o tem bezpośrednio ordynarjusza tej diecezji, w której sprawuje urząd, podobnież ma jaknajśpieszniej przesłać temuż ordynarjuszowi decyzję o rozpoczęciu śledztwa, a także wyrok ostateczny sądowy, jeżeliby był wydany, tak pierwszej instancji, jakoteż sądu apelacyjnego.

W razie aresztu duchownego lub zakonnika, mają być zachowane wszystkie względy, należne temu stanowi i stopniowi hierarchicznemu.

W razie skazania duchownego lub zakonnika, odbywanie przez nich kary, o ile możności, winno mieć miejsce w lokalach oddzielonych od tych, które są przeznaczone dla świeckich, chybaby ordynarjusz właściwy degradował skazańca do stanu świeckiego.

Art. 9. Gmachy, przeznaczone do publicznej czci Bożej, są z zasady wolne od rekwizycji i okupacji.

Jeżeliby dla ważnej publicznej konieczności trzeba było zająć gmach, przeznaczony dla publicznej czci Bożej, władza, która ma dokonać tego zajęcia, winna uprzednio porozumieć się co do tego z ordynarjuszem, chybaby stały temu na przeszkodzie racje, wymagające absolutnego pośpiechu. W tych okolicznościach władze, które wydały odpowiednie zarządzenie, winny poinformować o tem ordynarjusza. Z wyjątkiem wypadków nagłej konieczności, siła zbrojna nie może wkraczać dla spełnienia swych funkcji do budynków, przeznaczonych do czci Bożej publicznej bez uprzedzenia o tem władzy kościelnej.

Art. 10. Budynki kościelne, przeznaczone do czci Bożej publicznej, nie mogą być pod żadnym pozorem rozbierane bez uprzedniego uzyskania zgody odpowiedniej władzy kościelnej.

Święta obowiązujące.

Art. 11. Państwo uznaje dni świąteczne, ustanowione przez Kościół, do których należą: wszystkie niedziele, pierwszy dzień roku, Trzech Króli (6 stycznia), dzień św. Józefa (19 marca), dzień Wniebowstąpienia Pańskiego, Boże Ciało, dzień świętych Piotra i Pawła (29 czerwca), Wniebowzięcia Przenajświętszej Marji Panny (15 sierpnia), dzień Wszystkich Świętych (1 listopada), Niepokalanego Poczęcia (8 grudnia), dzień Bożego Narodzenia (25 grudnia).

Art. 12. W dni niedzielne i świąteczne obowiązkowe, w kościołach, w których kapituła spełnia swe funkcje, kapłan celebrujący Mszę św. konwentualną, odprawić winien, według zasad liturgicznych, modły za pomyślność Króla Italji i Państwa italskiego.

Kapelanje wojskowe.

Art. 13. Rząd italski przedstawi Stolicy Świętej regulamin organiczny personelu duchownych osób, przeznaczonych do pełnienia funkcji kapelanów w armji Państwowej, z chwilą gdy będzie on ustalony i aprobowany w drodze prawnej.

Dezygnacja osób duchownych, krórym powierzone jest najwyższe kierownictwo funkcji kapelanów (Biskup polowy, Wikarjusz i Inspektor), dokonywana jest poufnie przez Stolicę Apostolską Rządowi italskiemu. Jeżeli Rząd Italski miałby powody do opozycji przeciwko dezygnowanym osobom, uwiadomi o tem Stolicę Świętą, która wskaże inne osoby.

Biskup polowy posiadać będzie godność arcybiskupią.

Kompetentne władze italskie nominują kapelanów wojskowych na mocy dezygnacji Arcybiskupa polowego.

Art. 14. Wojska italskie powietrzne, lądowe i morskie korzystają pod względem obowiązków religijnych z przywilejów i egzempcji, przyznanych przez prawo kanoniczne.

Kapelani wojskowi posiadają w stosunku do wspomnianych wyżej wojsk kompetencje proboszczów. Swoją władzę duchowną sprawują oni pod juryzdykcją Arcybiskupa polowego, mającego swoją Kurję.

Do Arcybiskupa polowego również należy juryzdykcja nad zakonnikami i zakonnicami, obsługującemi szpitale wojskowe.

Art. 15. Arcybiskup ordynarjusz polowy stoi na czele kapituły, Panteonu w Rzymie i wraz z nią stanowi komplet duchowieństwa, które sprawuje funkcje kościelne tej Bazyliki.

Duchowieństwo to odprawia wszystkie nabożeństwa,—nawet poza Rzymem,—wymagane przez Państwo lub przez Dom Królewski, zgodnie z zasadami kanonicznemi.

Stolica Święta godzi się udzielić wszystkim kanonikom, stanowiącym kapitułę Panteonu, godność protonotarjuszów *ad instar, durante munere.* Nominacji każdego z nich dokonywa Kardynał Wikarjusz Rzymu, na przedstawienie Jego Majestatu Króla Italji, po uprzedniej poufnej dezygnacji kandydata.

Stolica Święta zastrzega Sobie przeniesienie diakonji do innego kościoła.

Diecezje i parafje.

Art. 16. Wysokie Strony, zawierające konkordat zajmią się wspólnie, przez naznaczone do tego komisje mieszane, zrewidowaniem rozgraniczenia diecezji, aby je dostosować, o ile można, do podziału Państwa na prowincje.

Zgodzono się, że Stolica Święta eryguje diecezję Zara; że żadna część terytorjum, poddanego Suwerennej władzy Króla Italji, nie będzie zależała od biskupa, który posiada swą rezydencję na terytorjum, poddanem suwerennej władzy innego Państwa, i że żadna diecezja królew-

stwa nie będzie obejmowała stref terytorjów, należących do innego Państwa.

Taż sama zasada stosuje się do parafji, istniejących, lub mogących powstać na terytorjum, sąsiadującem z granicami Państwa.

Zmiany, które po wskazanej wyżej reorganizacji, miałyby w przyszłości nastąpić w rozgraniczeniu diecezji, będą dokonywane przez Stolicę Świętą po uprzedniem porozumieniu się z Rządem italskim i zgodnie z podanemi wyżej zasadami, z wyjątkiem drobnych sprostowań terytorjalnych, koniecznych dla dobra dusz.

Art. 17. Redukcja diecezji, która może wyniknąć z zastosowania artykułu poprzedniego, będzie wprowadzana w wykonanie w miarę zawakowania diecezji.

Ustalono, że ta redukcja nie obejmuje suppresji samych tytułów diecezji ani też kapituł, które będą zachowane przy zgrupowaniu jednak diecezji w ten sposób, że ich główne stolice odpowiadać będą stolicom prowincji.

Redukcja powyższa nie naruszy zasobów materjalnych istniejących obecnie diecezji, oraz ich instytucji kościelnych a także tych sum, które im są aktualnie wypłacane przez Państwo italskie.

Art. 18. Jeżele zarządzeniem władz kościelnyh będą zespalane niektóre parafje na stałe lub czasowo, w ten sposób, że ich zarząd będzie powierzany jednemu proboszczowi, posiadającemu jednego lub kilku vice-proboszczów, albo też drogą skupienia przy jednym kościele wielu kapłanów, Państwo pozostawi nietkniętą dotację, należną tym parafjom.

Nominacja Biskupów i proboszczów.

Art. 19. Wybór Arcybiskupów i Biskupów należy do Stolicy Świętej.

Przed przystąpieniem do nominacji Arcypiskupa i Biskupa diecezjalnego albo też koadjutora z prawem następstwa, Stolica Święta poda imię osoby wybranej do wiadomości Rządu italskiego, aby upewnić się, że Rząd nie

ma do podniesiena przeciw tej nominacji względów natury politycznej.

Procedura ta będzie wykonywana z największą starannością i z kompletną rezerwą, tak dalece, aby sekret co do osoby wybranej był utrzymany dotąd, dopóki nie nastąpi nominacja.

Art. 20. Biskupi przed objęciem w posiadanie diecezji składają w ręce Szefa Państwa przysięgę wierności według następującej formuły:

„Przed Bogiem i na Święte Ewangelje przysięgam i obiecuję, jak przystoi Biskupowi, wierność Państwu italskiemu. Przysięgam i obiecuję, iż szanować będę i sprawię, aby moje duchowieństwo szanowało Króla i Rząd, ustanowiony zgodnie z ustawą konstytucyjną Państwa. Przysięgam i obiecuję pozatem, że nie będę uczestniczył w żadnem porozumieniu ani nie będę obecny przy żadnych naradach, któreby mogły przynieść szkodę Państwu italskiemu lub porządkowi publicznemu; niepozwolę też memu duchowieństwu uczestniczyć w takich poczynaniach. Dbając o dobro i interes Państwa italskiego, będę się starał o uchylenie wszelkich niebezpieczeństw, któreby mogły mu zagrażać".

Art. 21. Prawo konferowania beneficjów kościelnych należy do władzy kościelnej.

Nominacje kapłanów na beneficja proboszczowskie są poufnie podawane przez władzę kościelną kompetętną do wiadomości Rządu italskiego i nie mogą być wprowadzane w życie przed upływem trzydziestu dni od chwili tego powiadomienia.

W tym przeciągu czasu Rząd italski, w razie posiadania poważnych zarzutów przeciwko tej nominacji, podaje takowe do poufnej wiadomości władzy kościelnej, która rzecz przedstawi Stolicy Świętej,—o ile trudności nie dało się usunąć.

Gdyby powstały poważne powody, dla których pozostawienie duchownego na urzędzie proboszczowskim byłoby szkodliwem, Rząd italski poda te powody do wiadomości Ordynarjusza, ten zaś w porozumieniu z rządem

podejmie w przeciągu trzech miesięcy odpowiednie kroki. W razie różnicy zdań między Ordynarjuszem i Rządem, Stolica Święta poruczy rozwiązanie sprawy dwóm duchownym, przez się wybranym, którzy zgodnie z dwoma delegatami Rządu italskiego powezmą postanowienie ostateczne.

Art. 22. Duchowni, którzy nie są obywatelami italskiemi, nie mogą otrzymać beneficjów w Italji. Ponadto posiadacze diecezji i parafji winni znać język italski. W razie konieczności winni być mianowani koadjutorzy, którzy prócz języka italskiego, pojmowaliby i władali językiem miejscowym, aby zapewnić pieczę dusz w języku, używanym przez wiernych, zgodnie z zasadami Kościoła.

Art. 23. Dyspozycje artykułów: 16, 17, 19, 20, 21 i 22 nie dotyczą miasta Rzymu i diecezji pod tem miastem położonych.

Zniesienie „exequatur“ i „placetu“.

Art. 24. Znosi się „exequatur“, „placet“ i wszelkie nominacje cesarskie lub królewskie w zakresie konferowania beneficjów i urzędów kościelnych, z wyjątkami, które ustala art. 29 lit. g.

Art. 25. Państwo italskie zrzeka się prerogatywy suwerennej patronatu królewskiego co do beneficjów większych i mniejszych.

Znosi się regalja co do beneficjów większych i mniejszych. Znosi się również strącanie „trzeciej części na fundusz emerytalny“ w prowincjach Królestwa Obojga Sycylji,

Wynikające stąd obowiązki przestają obciążać Państwo i zależne odeń organy administracyjne.

Art. 26. Nominacje na stanowiska beneficjarjuszów w beneficjach większych i mniejszych, podobnież czasowych reprezentantów wakujących stolic wchodzą w życie od daty dekretu władzy kościelnej, który ma być urzędownie podany do wiadomości Rządu. Administracja i użycie dochodów wakujących beneficjów normowane są zasadami prawa kanonicznego.

W razie wadliwości tej administracji Państwo italskie, po porozumieniu się z władzą kościelną, może przystąpić do zaopiekowania się dobrami materjalnemi beneficjum, przeznaczając osiągane stąd czyste dochody na rzecz beneficjarjusza.

Oddanie Stolicy Świętej Bazylik w Loretto, w Assyżu i w Padwie.

Art. 27. Bazyliki Domku Świętego w Loretto, Świętego Franciszka w Assyżu i Św. Antoniego w Padwie będą oddane Stolicy Świętej, wraz z budynkami i zakładami, które do nich należą, z wyjątkiem tych zakładów, które posiadają ściśle świecki charakter; do Stolicy Świętej należeć będzie swobodna administracja tych rzeczy. Wolne również będą od wszelkiej ingerencji Państwa i od wszelkiej konwersji prowadzone przez Stolicę Świętą w Italji jakiegokolwiek charakteru zakłady, a w tej liczbie Instytuty Misyjne. W każdym jednak razie mają zastosowanie ustawy italskie, dotyczące praw nabywczych osób moralno-prawnych.

Odnośnie do majątków, należących obecnie do wspomnianych wyżej miejsc Świętych, ma być dokonany ich podział, co uskuteczni mianowana w tym celu komisja mieszana, która winna zważyć prawa osób trzecich oraz konieczną dotację dla omówionych wyżej zakładów, mających charakter zupełnie świecki.

Co do innych świątyń, zależnych od administracji cywilnej, przywróconym zostanie zarząd kościelny niezależny, z wyjątkiem tych okoliczności, w których trzeba będzie przeprowadzić repartycję majątków sposobem, wskazanym w paragrafie poprzednim.

Art. 28. Dla uspokojenia sumień Stolica Święta udzieli pełnej kondonacji tym wszystkim, którzy w wyniku ustaw italskich, znoszących patrimonjum kościelne, znaleźli się w posiadaniu dóbr kościelnych.

W tym celu Stolica Święta wyda Ordynarjuszom odpowiednie instrukcje.

Rewizja ustaw świeckich kościelnych.

Art. 29. Państwo italskie podda rewizji swoje prawodawstwo w zakresie kościelnym celem przeprowadzenia zmian i uzupełnień, koniecznych dla uzgodnienia z przewodniemi myślami Traktatu, zawartego ze Stolicą Świętą i z niniejszym Konkordatem.

Obydwie Wysokie Strony, zawierające konkordat, zgodziły się na następujące punkty:

a) Nie ujmując znaczenia prawnego osób kościelnych, uznawanych dotąd przez ustawy italskie (Stolica Święta, diecezje, kapituły, seminarja, parafje i t. d.), osobowość prawna będzie przyznana także kościołom, służącym do czci Bożej publicznej, o ile tej osobowości jeszcze nie posiadają, włączając w to kościoły, należące niegdyś do suprymowanych organizacji kościelnych, z zachowaniem, co do tych ostatnich, dotacji, jaką budżet kultu przeznacza obecnie na te cele.

b) Osobowość prawna przyznana będzie stowarzyszeniom zakonnym, ze ślubami lub bez nich, o ile są aprobowane przez Stolicę Świętą, mają główną swoją siedzibę w królestwie i reprezantowane są w tym królestwie prawnie i faktycznie przez osoby pochodzenia italskiego, oraz mieszkające w Italji. Pozatem osobowość prawna przyznana będzie prowincjom zakonnym italskim, w granicach Państwa i jego kolonij, tych zgromadzeń, które mają swą siedzibę główną zagranicą, przy zachowaniu wymienionych wyżej warunków. Będzie także uznana osobowość prawna tych domów, którym na podstawie specjalnych reguł danego zakonu przysługuje prawo kupna i prawnego działania. Będzie również przyznana osobowość prawna domów generalnych i prokuratorskich zgromadzeń zakonnych nawet zagranicznych.

Zgromadzenia albo domy zakonne, które posiadają osobowość prawną, zachowują ją nadal.

Akty, dotyczące przeniesienia tytułu własności z osób, które figurują aktualnie jako właściciele danych nierucho-

mości, na zgromadzenia, będące w ich posiadaniu, wolne są od wszelkich opłat;

c) Bractwa, mające na celu wyłącznie lub przeważnie cześć Bożą, nie będą ulegały co do swych zadań dalszym transformacjom i będą zależne od władzy kościelnej w sprawach swej działalności i administracji;

d) Dopuszczone są fundacje pobożne wszelkiego rodzaju, byleby odpowiadały one potrzebom religijnym ludności i nie płynęły ztąd dla Państwa żadne ciężary pieniężne. Dyspozycja ta dotyczy również fundacji, już istniejących.

e) Dla administracji cywilnej dóbr poduchownych, zabranych na mocy ustaw sekularyzacyjnych, utworzone będą rady administracyjne, których członkowie będą w połowie mianowani przez władzę kościelną. Zasada ta zastosowaną będzie również do funduszu religijnego w nowych prowincjach.

f) Akty, dokonane dotychczas przez osoby prawne kościelne z pominięciem ustaw cywilnych, mogą być uznane i uprawnione przez Państwo italskie na podstawie przedstawienia Ordynarjusza, które to przedstawienie winno być złożone w ciągu trzech lat od wejścia w życie niniejszego Konkordatu.

g) Państwo italskie zrzeka się przywileju egzempcji duchowieństwa dworskiego w całej Italji (z wyjątkiem kleru, należącego do kościołów: Świętej Chusty w Turynie, kościoła Superga, Świętej Chusty w Rzymie, do kaplic pałacowych, rezydencji Panującego i Książąt Królewskich), wszystkie nominacje i konferowanie beneficjów oraz urzędów tego rodzaju podlegają prawidłom artykułów poprzednich; komisja specjalna zajmie się oznaczeniem dla każdej bazyliki i kościoła dworskiego odpowiedniej dotacji, według norm, wskazanych w artykule 27 dla dóbr miejsc świętych;

h) Bez uszczerbku dla ulg fiskalnych, przyznanych już osobom kościelnym prawnym na mocy praw italskich, będących dotychczas w mocy, cele kultu Bożego i religij-

ne co do skutków fiskalnych będą zrównane z celami dobroczynnemi i oświatowemi.

Znosi się taksę nadzwyczajną 30%, wprowadzoną mocą art. 18 Ustawy z dn. 15 sierpnia 1867 r., № 3848; taksę konkursową, o której mowa w art. 31 ustawy z dn. 7 lipca 1866 r., № 3036 i 20 ustawy z dn. 13 sierpnia 1867 r., № 3848, podobnież taksę z powodu przejęcia używalności dóbr beneficjalnych, oraz należących do osób prawnych kościelnych, wymienionych w art. 1 Dekretu Królewskiego z 30 grudnia 1923 r., № 3270, przyczem wyklucza się na przyszłość ustanawianie jakichkolwiek podatków, specjalnie mających obciążać dobra kościelne. Nie będą stosowane do sług Bożych z powodu pełnienia urzędu proboszczowskiego podatek zawodowy i taksa za patent, wprowadzone Dekretem Królewskim z 18 listopada 1923 r., № 2538, na miejsce zniesionej taksy służbowej oraz inne jakiekolwiek tego rodzaju opłaty.

i) Używanie sukni duchownej lub zakonnej przez świeckich oraz przez osoby stanu duchownego lub zakonnego, pozbawione prawa noszenia tej sukni na mocy definitywnego rozporządzenia władzy kościelnej, podanego w tym celu oficjalnie do wiadomości Rządu italskiego, jest zakazane i karane sankcjami, które są stosowane względem osób, nieprawnie używających stroju wojskowego.

Art. 30. Administracja zwyczajna i nadzwyczajna dóbr, należących do jakichkolwiek instytutów kościelnych i zgromadzeń zakonnych, sprawowaną jest pod nadzorem i kontrolą kompetentnych władz kościelnych, z wykluczeniem jakiejkolwiek interwencji ze strony Państwa italskiego i bez poddawania konwersacji dóbr nieruchomych.

Państwo italskie uznaje prawo instytutów kościelnych i zgromadzeń zakonnych nabywania dóbr, z zastrzeżeniem stosowania dyspozycji ustaw cywilnych w zakresie nabywania dóbr przez osoby moralne prawne.

Państwo italskie wypłacać będzie nadal uzupełnienia dochodów beneficjalnych, w wysokości niemniejszej od tych sum, które są określone przez ustawy obowiązujące, dopóki rzecz ta nie będzie uregulowana w drodze odręb-

nego układu, wobec tego zarząd dóbr beneficjalnych w zakresie zawierania umów i aktów, wypływających ze zwykłej administracji, odbywać się będzie z interwencją Państwa italskiego; w razie zawakowania beneficjum przekazanie jego dóbr dokonywane będzie w obecności reprezentanta rządu, ze spisaniem odpowiedniego protokółu.

Powyższa dyspozycja nie rozciąga się na mensy biskupie diecezji położonych pod Rzymem, na dobra patrymonjalne kapituł i parafji rzymskich oraz wspomnianych wyżej diecezji. Celem określenia uzupełnień kongruy, należnych wskazanym wyżej mensom biskupim i beneficjom zakres ich dochodów podawany będzie w deklaracji, którą formować należy corocznie pod odpowiedzialnością biskupa podmiejskiego dla diecezji, o których mowa, a przez Kardynała Wikarjusza dla miasta Rzymu.

Art. 31. Erekcja nowych organizacji kościelnych i zgromadzeń zakonnych będzie dokonywana przez władzę kościelną; uznanie ich w zakresie skutków cywilnych należy do władz cywilnych.

Art. 32. Uznanie to i autoryzacja, przewidziana w dyspozycjach niniejszego Konkordatu i Traktatu, będą dokonywane na podstawie prawideł, przewidzianych w ustawach cywilnych, które jednak winny być uzgodnione z dyspozycjami samego Konkordatu i Traktatu.

Art. 33. Rozporządzanie katakumbami, istniejącemi na terenie Rzymu i innych części Królestwo zarezerwowane jest Stolicy Świętej, z wypływającym ztąd obowiązkiem strzeżenia ich, utrzymymania i konserwacji.

Może więc Stolica Święta, z zachowaniem ustaw państwowych oraz ewentualnych praw osób trzecich, — przeprowadzać odpowiednie wykopaliska i przenosić ciała świętych.

Małżeństwo religijne.

Art. 34. Pragnąc przywrócić instytucji małżeństwa, które jest podstawą rodziny, dostojność odpowiadającą tradycjom katolickim narodu italskiego, Państwo uznaje

skutki cywilne Sakramentu małżeństwa, normowanego przez prawo kanoniczne.

Zapowiedzi małżeńskie, dotyczące wspomnianych wyżej małżeństw, będą głoszone nietylko w kościele parafjalnym, ale także w urzędzie gminnym.

Natychmiast po dokonaniu pobłogosławienia związku małżeńskiego, proboszcz wyjaśni zaślubionym skutki cywilne małżeństwa, odczytując artykuły Kodeksu Cywilnego, dotyczące obowiązków małżonków, poczem spisze akt zawarcia małżeństwa, a pełny odpis tego aktu przeszle do urzędu gminnego, aby ten akt był wpisany do ksiąg Stanu Cywilnego.

Sprawy, dotyczące nieważności małżeństwa oraz rozwiązania go drogą dyspensy, gdy małżeństwo było zawarte lecz niewypełnione, zastrzeżoną są kompetencji trybunałów i urzędów kościelnych.

Wszystkie wyroki i decyzje, z zakresu wspomnianych spraw, o ile są już definitywnie wydane, będą przedstawione Najwyższemu Trybunałowi Sygnatury, która sprawdzi, czy zostały zachowane zasady prawa kanonicznego co do kompetencji sędziego, co do pozwania stron, ich legalnego przedstawicielstwa lub kontumacji.

Powyższe wyroki i decyzje ostateczne, z odnośnemi dekretami Najwyższego Trybunału Sygnatury, będą przesyłane do Sądu Apelacyjnego Państwowego, według kompetencji w danem terytorjum, który to Sąd przez decyzję swej Rady przekaże je do wykonania co do skutków cywilnych i zarządzi wpisanie odpowiedniej adnotacj w księgach stanu cywilnego, na marginesie aktu małżeństwa.

Stolica Apostolska godzi się, aby sprawy separacyjne co do stołu i łoża były sądzone przez władze cywilne.

Nauczanie religji w szkołach.

Art. 35. W szkołach średnich utrzymywanych przez osoby prawne, kościelne lub zakonne, pozostaje bez zmiany obowiązek egzaminu państwowego, jednakiego co do

warunków i następstw dla studentów instytutów rządowych, jak i dla szkół, wymienionych w niniejszym artykule.

Art. 36. Italja poczytuje za fundament i koronę w wychowaniu publicznem, naukę religji chrześcijańskiej, według formy, przyjętej przez tradycję katolicką. Dlatego też godzi się, aby nauka religji, wykładana w szkołach powszechnych, była w dalszym ciągu rozwijana w szkołach średnich, według programów, które będą ustalone za wspólnem porozumieniem Stolicy Świętej i Państwa.

Religja będzie wykładaną przez nauczycieli i profesorów kapłanów lub zakonników, upoważnionych do tego przez władzę kościelną, a dodatkowo przez nauczycieli i profesorów świeckich, którzy zaopatrzeni być winni w świadectwo uzdolnienia w tym zakresie, otrzymane dla danego celu od Ordynarjusza diecezjalnego.

Odwołanie świadectwa ze strony Ordynarjusza, pozbawia nauczyciela, bez dalszych formalności, prawa do nauczania.

Dla nauczania religji w szkołach publicznych będą używane te tylko podręczniki, które są zaaprobowane przez władzę kośćjelną.

Art. 37. Kierownicy związków państwowych wychowania fizycznego, nauczania przedszkolnego, „Awangardy" i „Balilli",—dla zapewnienia powierzonej ich pieczy młodzieży odpowiedniej nauki i opieki religijnej tak rozłożą plany zajęć, aby nie utrudniać tym wychowańcom spełniania obowiązków religijnych w niedziele i święta.

Analogiczne rozporządzenia będą wydane przez kierowników szkół publicznych co do ewentualnych „zbiórek" uczniów w dni wyżej wymienione.

Art. 38. Nominacje profesorów na Uniwersytecie Katolickim Sacré-Coeur i w podległem mu Seminarjum Nauczycielskiem Niepokalanie Poczętej Panny Marji, zależne są od *„nihil obstat"* ze Strony Stolicy Świętej, aby w ten sposób stworzona była pewność, że niema w nich nic godnego zarzutu pod względem moralnym i religijnym.

Art. 39. Uniwersytety, Większe i Mniejsze Seminarja, czy to diecezjalne, czy też międzydiecezjalne, albo regjo-

nalne, akademje, kolegja i inne Instytuty katolickie, przeznaczone dla kształcenia i wychowania osób duchownych będą i nadal zależały jedynie od Stolicy Świętej, z wykluczeniem jakiejkolwiek ingerencji władz Szkolnych Królestwa.

Art. 40. Państwo italskie uznaje dyplomy teologiczne, wydawane przez Fakultety, które posiadają aprobatę Stolicy Świętej.

Podobnież mają być uznawane dyplomy, otrzymywane w Szkołach paleografji, archiwistyki i dyplomatyki dokumentowej, założonych przy Bibljotece i Archiwach Miasta Watykanu.

Art. 41. Italja upoważnia do używania w Królestwie i w Jego kolonjach orderów papieskich, przez zarejestrowanie breve nominacyjnego, na podstawie przędstawienia samego breve i pisemnej prośby osoby interesowanej.

Art. 42. Italja uzna, w drodze Dekretu Królewskiego tytuły nobilitacyjne, udzielone przez Najwyższych Papieży nawet po roku 1870 a także tych, które będą udzielane w przyszłości.

Wskazane zostaną wypadki, w których to uznanie zwolnione będzie na terenie Italji od opłaty taksy.

Art. 43. Italja uznaje organizacje, należące do Akcji Katolickiej Italskiej, gdy zgodnie z decyzją Stolicy Świętej, rozwijają one swą działalność poza wszelkiemi partjami politycznemi i w bezpośredniej zależności od Hierarchji Kościelnej, dla propagandy i urzeczywistnienia zasad katolickich.

Stolica Święta korzysta z zawarcia niniejszego Konkordatu, aby ponowić zakaz wszystkim duchownym i zakonnikom Italji uczestniczenia i działania w jakichkolwiek partjach politycznych.

Art. 44. Jeżeliby powstały w przyszłości pewne trudności w pojmowaniu niniejszego Konkordatu, Stolica Święta i Italja podejmą kroki wspólne, mające na celu przyjazne rozwiązanie tych trudności.

Art. 45. Niniejszy Konkordat wejdzie w życie po wymianie aktów ratyfikacyjnych, jednocześnie z zawartym przez te same Wysokie Strony Traktatem, zawierającym

rozwiązanie „kwestji rzymskiej". Z wejściem w życie niniejszego Konkordatu, tracą moc swoją w Italji zawarte niegdyś Konkordaty Państw Italskich. Prawo austrjackie, ustawy rozporządzenia, przepisy i dekrety Państwa Italskiego, obowiązujące dotychczas, o ile stoją w sprzeczności z dyspozycjami niniejszego Konkordatu, są zniesionie z chwilą jego wejścia w życie.

Celem wykonania niniejszego Konkordatu będzie mianowana natychmiast po jego podpisaniu Komisja, złożona z osób, dezygnowanych przez obydwie Wysokie Strony.

Rzym, 11 lutego 1929 r.

Podpisano: *Piotr Kardynał Garparri.*
Podpisano: *Benito Mussolini.*

Pomoc misjom.

Skoro jaki artykuł o misjach wpadnie czasami w oczy, może niejeden rzuci pytanie „Czy nie za wiele o tem piszą?"—Nie dosyć i owszem za mało, gdyż misje są nieznane; gdyby były znane wraz z ich najwyższemi ideałami oraz bohaterskiemi wysiłkami, wówczas coraz więcej wzbudzałyby zainteresowania. Coprawda idzie dzisiaj jakiś zew, który wskazuje na misje, lecz tak mało zwraca się na ten znak opatrznościowy uwagi. Tymczasem, jak bodaj w żadnym innym czasie i o żadnym innym przedmiocie. Ojcowie święci podnoszą swój głos w sprawach misyjnych. Dopiero co na osobnej audjencji, udzielony prezesom krajowym Pap. Dz. Rozkrz. Wiary w dniu 14 kwietnia r. b., Ojciec św. z prawdziwem rozrzewnieniem i jakoby przez łzy serdecznego pragnienia, aby szerzyło się Królestwo Boże na całym świecie, rzekł te słowa „Digitus Dei est hic.—Bóg tego chce". A w encykl. Rerum Ecclesiae wynurzał się, że słyszy głos wewnętrzny: Wołaj i nie spoczywaj, podnoś głos mocny, jak trąbę. Ile to enuncjacyj o misjach możemy naliczyć w ostat-

nich czasach, a co rok podczas osobnej audiencji na zakończenie dorocznego zjazdu najwyższego rady P. D. R. W., na co z odnośnem sprawozdaniem krajowem jadą wyżej wspomniani prezesi, Ojciec św. tak piękne, coraz dalej idące rozwija myśli, dotyczące szerzenia się P. D. R. W. Bo oto przez usta Ojca św. przemawia Bóg, żywy i odwieczny, który pragnie w swem miłosierdziu przyspieszyć powszechne dzieło zbawienia.

Czytamy w Piśmie św., że „na początku stworzył Pan Bóg niebo i ziemię“, i w sposób pełen miłości zbliżył się do pierwszych rodziców, którym, chociaż sprzeniewierzyli się Stwórcy, przyrzeka Zbawiciela. Później do Abrachama mówi: „W tobie będą błogosławione wszystkie narody ziemi“, bo żadnej partykularności niema Bóg na celu, gdy odgranicza od innych narodów żydowski naród, lecz ratując go przed powodzią pogaństwa, tem samem przechowuje dla wszystkich narodów wiarę w prawdziwego Boga. I w tem ośrodku narodził się Chrystus, który wyrzekł testamentarne przykazanie: „Idźcie tedy i nauczajcie wszystkie narody“. Kościół Chrystusowy zawsze był Kościołem misyjnym, a dzieci jego, im więcej poczuwają się do spraw misyjnych, tem prawdziwszemi stawają się członkami mistycznego ciała Chrystusowego.

Dzisiaj znowu Bóg prawdziwy daje przez usta Papieża poznawać nam „tempora et momenta“.

W starym testamencie tak cudownie uchwycił Psalmista Pański wspaniałą myśl tej wielkiej pieśni, wydzwanianej zewsząd na cześć Boga Jedynego i Prawdziwego: „A solis ortu usque ad occasum laudabile nomen Domini“, zaś w Nowym Testamencie ta pieśń nabiera kształtów rzeczywistych w dziele misyjnem, które bezprzestannie kroczy naprzód.

Dzieła Boże poznaje się po tem, że one wykazują to samo piętno mimo różnorodności niektórych zewnętrznych cech, bo przecież Bóg sprawia „nova et vetera“. Tem piętnem i zarazem sprawdzianem jest miłość ku Bogu, jaka przejawia się w rozmaitych dziełach dla dobra ludzkości, mianowicie dla dusz nieśmiertelnych. Takim spraw-

dzianem n. p. hasło dopiero co na ołtarze wzniesionego bł. ks. Bosco: „da mihi animas, caetera tolle".

W Kościele Bożym od dawna powstawały pomocnicze dzieła misyjne i to zwykle z prywatnej inicjatywy, uznane później, lub też nie, przez organy kościelne. Coprawda w wieku XII widzimy przez trynitarzy prowadzoną organizację, która miała na celu, aby zbierać ofiary celem wykupu niewolników. Później znów wiek XVI może się pochwalić bractwem „Grobu Pańskiego", które zbierało środki na poparcie misyjnych celów w Jerozolimie, lecz w rzeczywistości dopiero wiek XIX poszczycić się może rozmaitemi i licznemi stowarzyszeniami, mającemi na celu, albo wspomaganie modlitwą i drobną, równą ofiarą nawracanie całego świata pogańskiego, albo też dzieląc swych członków na rzeczywistych członków, potem pomocników, dobrodziejów i t. d., albo też hołdując celom partykularnym, jak Sod. św. Piotra Klawera. Wogóle rozróżniamy te dzieła na dzieła modlitwy i zbierania ofiar, dzieła ku wzmocnieniu zainteresowania się sprawami misyjnemi i dzieła popierania powołań misyjnych w Europie. Z biegiem czasu powstało około 246 rozmaitych pomocniczych dzieł misyjnych, z czego dotąd istnieje na świecie 220.

Kapłan z swego powołania jest stróżem i krzewicielem Królestwa Bożego na ziemi oraz urodzonym kierownikiem stowarzyszeń misyjnych. Nic więc dziwnego, że w statutach poszczególnych dzieł misyjnych kapłan figuruje jako kierownik czy to parafjalny, czy diecezjalny. „Oportet Christum regnare"—to tchnienie każdego kapłana, który nieomal codziennie powtarza psalm: *„Laudate Dominum omnes gentes"*. Wnet więc poszczególne centra prac misyjnych odczuły potrzebę osobnego zrzeszania się. Tak więc powstał Mis. Związek Duchowieństwa, obecnie zależny od św. Kongregacji Propagandy i chociaż nie jest on ogłoszony papieskim, tworząc diecezjalne zrzeszenia, jednak z natury rzeczy przez swych członków, którzy są kierownikami poszczególnych kół misyjnych, spełnia to zadanie, które odpowiada tradycyjnej a kierowniczej czynności kapłańskiej.

Z powodu licznych, pomocniczych dzieł misyjnych wybrała Stolica św. te, które w wytkniętym sobie celu wykazują powszechność działania, odpowiadającą powszechności Kościoła i braterstwa całego świata „Ut omnes sint unum“. Stąd też wzrasta duch katolickości i wiary w tych diecezjach i parafjach, gdzie właśnie te z woli Ojca św. zaprowadza się i krzewi dzieła misyjne, a mianowicie powszechne, ogólne dla wszystkich narodów, dla całego Kościoła.

Najlepiej do serca i umysłu niechaj przemówią słowa Papieży w ich enyklikach i enuncjacjach. O powszechności dzieł misyjnych czytamy w Maximum illud: „Pamiętajcie, że nie macie szerzyć królestwa ludzi, lecz królestwo Chrystusowe“ — a dalej — „nie odpowiada imieniowi apostolskiemu, gdyby mógł nam ktoś zarzucić, że nasze działanie nie jest chrześcijańsko-katolickie, lecz mające na celu jakiebądź partykularności“. Kapłanom, członkom Mis. Zw. Kl. przypomina, że ten Związek oddany pod juryzdykcję Propagandy, wzbogacony został wielu przywilejami, żeby członkowie podczas Mszy św. modlili się za misje; dalej ażeby oni, ilu ich jest, wszelkiemi sposobami popierali w granicach własnej diecezji Dzieło Rozkrzewiania Wiary.

Obowiązek wspomagania misyj pochodzi z tegóż źródła, z jakiego przykazanie miłości Boga i bliźniego, opierając się na dogmacie istnienia Jednego Boga i jednej rodziny ludzkiej. Czytamy w Eklezjastyku (17, 12), „I każdemu dał przepisy dotyczące bliźniego jego“ — a obowiązek ten wyjaśnia Pius XI, jest większy, im wyższa potrzeba, zwłaszcza jeżeli zachodzi potrzeba duszy nieznającej Boga; to też nie potrzeba udowadniać, jak dalekim od cnoty miłości Boga i bliźniego byłby ten, kto, należąc do owczarni Chrystusowej, nie pamiętałby o tych nieszczęśliwych, którzy jeszcze daleko błądzą.

I tutaj Ojciec św. z właściwą sobie serdecznością, wskazuje dobitnie i jasno na właściwy obowiązek, który i na jakim terenie mamy go spełniać dla misyj.

Słuszną jest koniecznością — czytamy w encyklice

Max. Illud — aby Dziełu Rozkrzewiania Wiary, które jest najgłówniejszym z pomiędzy wszystkich dzieł misyjnych, któremu udzieliliśmy niejako obywatelstwa rzymskiego — i uczyniliśmy je naszem—cały lud chrześcijański przyszedł z tak hojną pomocą, któraby odpowiadała licznym potrzebom tak obecnych jakoteż i przyszłych misyj. Wielebni Bracia (Biskupi) nie wstydźcie się stać jakoby żebrakami dla Chrystusa i dla spraw nieśmiertelnych — lecz szerzcie to dzieło słowem i piórem, aby żniwo zbierane przez P.D.R.W. stawało się coraz większe.

Jak sobie Ojciec św. przedstawia intensywność pracy dla Papieskiego Dzieła Rozkrzewiania Wiary wynika z jego słów, wypowiedzianych do prezesów krajowych, kiedy to przytoczył stare, rzymskie przysłowie:— nil actum si quid agendum— należy uważać za niezrobione, jeżeli pozostaje coć do zrobienia. A przecież pozostaje jeszcze przeszło miljard pogan do nawrócenia.

Do tego czołowego D.R.W. łączą się dwa inne, które Stolica Apostolska również uczyniła swojemi i dla tego niechaj wierni chrześcijanie je wspierają i to więcej aniżeli inne dzieła misyjne — są niemi Dzieło św. Dziecięctwa Pana Jezusa i Dzieło św. Piotra Apostoła dla kształcenia kleru krajowego (tubylczego). Dwa te dzieła, które słusznie nazywają się wobec Dzieła Głównego Rozkrzewiania Wiary, pomocniczemi, polecamy wszystkim wiernym.

Naukę, głoszoną przez Piusa XI w wyżej wspomnianych cytatach, zakończę słowami wyjętemi z kazania tegoż Papieża-Misjonarza, wygłoszonego w Dzień Zielonych Świątek roku 1922, gdzie Ojciec św. wskazuje na pracujących i poświęcających się po nad swe siły misjonarzy, którzy spodziewają się naszej pomocy. „Pamiętajcie! Ci misjonarze są tak pewni zwycięstwa, gotowi do oddania swego życia; ale brak broni, brak amunicji. I cała pięknie uszykowana armja zbrojna musi się zatrzymać w pochodzie... Oby nie zginęła jedna dusza z powodu, że opóźniasz swoją ofiarę, aby żaden misjonarz nie potrzebował zatrzymać się w swej pracy... A cóż oddasz Panu za to, coś od niego otrzymał. — Za skarby łask, jakiemi Bóg

Cię napełniał? Uczyń to, aby te łaski i do serc innych dotrzeć mogły.

„Oto, o co cię dzisiaj prosi Wikarjusz Chrystusa Pana. Oto dla czego nie waha się wyciągnąć ręki do wszystkich, prosić wszystkich o pomoc, o wsparcie, o datki".

Do powyższych słów nie śmiem nic dodać.

(—) *Ks. K. Bajerowicz.*
Prezes Krajowy
Pap. Dzieła Rozkrz. Wiary
na Polskę.

W Polsce: Centrala Pap. Dzieła Rozkrz. Wiary w Poznaniu, Ostrów Tumski, 1.

Centrala Pap. Dz. św. Dziec. P. Jezusa, Kraków ul. św. Filipa, 19.

Centrala Pap. Dz. św. Piotra Apostoła, Kraków, ul. św. Marka, 10.

Radjo w Polsce na usługach misyj katolickich.

Od początku roku 1928 (od Wielkanocy) z inicjatywy, powstałej w Zarządzie A.K.M. w Poznaniu, podjął ją p. Kapitańczyk, prezes A.K.M. głoszenie audycyj misyjnych, do czego od samego również początku udzielał mu i udziela niżej podpisany materjału, jaki otrzymuje w charakterze prezasa krajowego Pap. Dz. Rozkrz. Wiary na Polskę, z Agencji Fides z Rzymu. Te audycje odbywały się raz na miesiąc i przechodziły na całą Polskę. Dalej od początku r. 1928 z inicjatywy niżej podpisanego a za staraniem się ks. kan. Trepkowskiego z Warszawy idzie co miesiąc druga audycja misyjna z Warzawy na całą Polskę, tak, że już mieliśmy dwie audycje misyjne co miesiąc.

Przy końcu r. 1928 przystąpił do mnie z Koła A.K.M., p. Olyński, z propozycją i programem, czybym nie chciał się starać o cotygodniową audycję z Poznania na Polskę, do czego bardzo chętnie się zabrałem. Program nieco zmieniony, dzieli się na cztery części i to: a) dział misjologiczny, b) dział z krajów misyjnych, c) postacie misyjne i d) terenów misyjnych wedle Agencji Fides, co w dalszym

ciągu obrabia p. Kapitańczyk. Inauguracyjną audycję miał w lutym 1929 r. ks. K. Bajerowicz.

W. Szanowna dyrekcja Radjo-Poznań a szczególnie p. dyr, Okoniewski bardzo chętnie otworzyli nam podwoje Radjo, skutkiem czego co piątek o godz. 17-tej idzie w świat audycja misyjna.

Dzisiaj sprawa tak się przedstawia, że z Poznania idą co miesiąc na Katowice, Kraków i Poznań trzy do czterech audycyj, w czem jedna „z terenów misyjnych", zaś jedną audycję nadaje w mięsiącu Warszawa.

Dążeniem zaś naszem jest, aby wedle ciągłego i jednostajnego programu mówiły per turnum stacje: Katowice, Kraków, Poznań, Warszawa, Wilno z przekazywaniem na resztę Polski, ale do tego idealnego stanu dotąd nie doszliśmy. Nie wątpię atoli, że w tem sprawa Boża mimo przeciwności, powoli odniesie zwycięstwo. Dziękuję na tem miejscu Paniom Akademiczkom i Panom Akademikom, którzy łaskawie audycje wygłaszają.

Per aspera ad astra.

(—) *Ks. K. Bajerowicz*
Prezes Krajowy
Pap. Dzieła Rozkrz. Wiary
na Polskę

Opis Wizytacji Pasterskiej w r. 1928.

(Ciąg dalszy)

Berezne.

Pogrążone w apatji i codziennych kłopotach społeczeństwo miejscowe ożywiła radostna wieść, że Ksiądz Biskup Szelążek ma w dniu 24 lipca zjechać do Bereznego celem wizytacji parafji, udzielenia Sakramentu Bierzmowania i poświęcenia ochronki dla dzieci, ufnndowanej przez właściciela majątku p. Małyńskiego, a oddanej zakonowi SS. Urszulanek, na czele którego stoi matka generalna— Ledóchowska.

Niezwłocznie zorganizował się Komitet parafjalny dla przyjęcia Dostojnego Pasterza. Kiedy już zostały poczynio-

ne przygotowania, doszła do nas przykra wiadomość, że Ksiądz Biskup w drodze zaniemógł i zrezygnował narazie z wizyty w Bereznem. Ksiądz dziekan Piotr Kaczorowski, proboszcz parafji Berezmieńskiej, nie tracąc nadziei przyjazdu Księdza Biskupa, wydelegował jednego z księży do Tajkur, dokąd po drodze miał przybyć Ksiądz Biskup i uzyskał obietnicę przyjazdu do Berezna Jego Ekscelencji tylko z niewielką zmianą marszruty, która jednak psuła nieco już poczynione wstępne przygotowania powitalne. Wobec tego umówiono się, że ktoś spotka Księdza Biskupa na drodze przy wsi Białce i postara się skierować pojazd Jego Ekscelencji przez majątek Zurne, skąd prosta droga prowadzi do miasta z tej właśnie strony, gdzie było przygotowane spotkanie. Tej misji podjął się p. Małyński i to mu się doskonale udało. Przy rogatkach miejskich, przed udekorowaną starożytną bramą wjazdową, zebrali się: Burmistrz miasta, radni, sędziowie, przedstawiciele urzędów państwowych, instytucji społecznych, tłumy społeczeństwa, oraz jeden z rabinów miejscowych, p. Baraz z przedstawicielami ludności starozakonnej. Już się dobrze ściemniło, gdy w oddaleniu zabłysnęły światła samochodów. Pojazdy zatrzymały się. Do samochodu podszedł Burmistrz miasta, niosąc na tacy chleb i sól i w krótkim przemówieniu powitał w imieniu ludności przybywającego Wysokiego Dostojnika. Jego Ekscelencja wysiadł z samochodu i podziękował za powitanie. Następnie rabin Baraz wygłosił w języku hebrajskim mowę powitalą, na co Ksiądz Biskup odpowiedział po polsku w duchu chrześcijanskiej miłości ku wszystkim ludom.

Potem samochód ruszył do miasta, gdzie na placu Rynkowym, przed kościołem stała również uedkorowana brama tryumfalna, i gdzie Księdza Biskupa spotkała procesja duchowieństwa z ks. dziekanem Kaczorowskim na czele, dziećmi niosącemi wiązanki kwiatów i licznie zebranymi parafjanami z miasteczka i okolicznych wiosek i wprowadziła Dostojuego Pasterza do kościoła. Po powitalnem przemówieniu Ks. Dziekana, odpowiedział Ksiądz Biskup, wywołując w słuchaczach zachwyt głębią wypowie-

dzianych myśli, siłą i pięknością wymowy, jak również znakomitą i szybką orjentacją. Jego Ekscelencja żwrócił uwagę na skromny ale poważny i estetyczny wygląd naszego kościoła. Estetyczne walory świątyni są dużą zasługą naszego proboszcza.

(D. c. n.)

KRONIKA.

Dnia 9 czerwca J. E. Ks. Biskup Szelążek dokonał poświęcenia kamienia węgielnego budowy gmachu Państwowego Banku Rolnego oraz z tej okazji wygłosił okolicznościowe przemówienie.

— Dnia 16 czerwca odprawił J. E. Ks. Biskup Szelążek w Katedrze Mszę Świętą, w której uczestniczył Pan Prezydent Ignacy Mościcki. Przed Mszą św. Jego Ekscelencja miał mowę, w której powitał Pana Prezydenta i wyraził radość z powodu przyjazdu na Wołyń Głowy Państwa. O godz. 2-ej Najdostojniejszy Pasterz poświęcił w obecności Pana Prezydenta hangary lotnicze i dwa sztandary harcerskie w Łucku, wygłaszając przy każdej z tych uroczystości odpowiednie przemówienia. O godz. 3 ej J. E. Ks. Biskup brał udział w bankiecie, wydanym na cześć Pana Prezydenta. Po bankiecie J. E. Ks. Biskup wizytował Pana Prezydenta w jego apartamentach w Województwie. Po powrocie z Województwa duchowieństwo miejscowe i przyjezdni księża oczekiwali Ekscelencję w pałacu Biskupim dla złożenia życzeń imieninowych. Wkrótce też rewizytował Ekscelencję Pan Prezydent, spędzając w miłym nastroju wśród duchowieństwa około godziny czasu.

— Tegoż samego dnia po raucie w salach wojewódzkich, wyjechał Nasz Pasterz do Świdra pod Warszawą, gdzie w dniu swych Imienin udzielił bierzmowania i pierwszej komunji świętej dziatwie w zakładzie naukowym św. Teresy od Dzieciątka Jezus. Tu dziatwa odegrała w parku, w pięknym układzie utwór, specjalnie ad hoc ułożony oraz wręczyła Pasterzowi pamiątkowe albumy.

— Dnia 20 czerwca J. E. Ks. Biskup wyjechał do osady ułanów Krechowieckich, gdzie poświęcił kamień węgielny domu ludowego i przemawiał do licznie zebranych osadników. Na tej uroczystości był również Pan Prezydent. W tejże osadzie Ekscelencja udzielił chrztu św. dziecku jednego z osadników, a Pan Prezydent był ojcem chrzestnym tego dziecka.

Jadąc do Osady Krechowieckiej Najdostojniejszy Pasterz zatrzymał się w Klewaniu celem odwiedzenia chorego ks. szamb. Ginoffa.

— Dnia 23 czerwca odwiedzał Ks. Biskup dziekana dubieńskiego, ks. Woronowicza w Młynowiei pp. Boguszów w Satyjowie.

— Dnia 2 lipca zwiedzał Ekscelencja par. Poczajów, zatrzymując się po drodze w Bereźcach przy odbudowanej przez ks. Szambelana Nejmaka kaplicy. Ludność i dziatwa zarówno rusińska, jak i polska, we wsi Bereźcach entuzjastycznie witała Najdostojniejszego Pasterza. W tej drodze do Poczajowa zatrzymywał się Ekscelencja w Krzemieńcu i Dubnie.

— Dnia 7 lipca udał się J. E. Ks. Biskup do Sokula, a w powrotnej drodze zajechał do Rożyszcz, gdzie podziwiał energję i zapał ks. szamb. Zwolińskiego, który już kończy budowę wspaniałej świątyni.

50-ciolecie kapłaństwa księdza Józefa Hołubeckiego. W r. bieżącym przypada 50-lecie czcigodnego i zacnego naszego pasterza ks. Hołubeckiego—najstarszego w Diecezji Łuckiej na Wołyniu kapłana.

Poznawszy bliżej tego miłego, dobrego i czcigodnego staruszka, podczas spędzanych w Jego parafji w roku zeszłym mych letnich wywczasów, zainteresowałem się bliższemi szczegółami Jego biografji, którymi chętnie się dzielę z szanownymi czytelnikami.

Ksiądz Józef Bernard Janina-Hołubecki, proboszcz parafji Litowieżskiej, urodził się w Tiutkiewiczach — przedmieściu Równego na Wołyniu, dnia 20 sierpnia 1856 roku, z ojca Stanisława Piusa i matki Felicjanny z Szadurskich. Po ukończeniu gimnazjum realnego w mieście rodzinnem,

wstąpił da Seminarjum duchownego w Żytomierzu w 1874 r. W związku z zesłaniem przez b. rząd rosyjski Administratora Diecezji Łucko-Żytomierskiej, prałata Adama Kruszyńskiego, w październiku 1876 r. do Simbirska, 22-ch alumnów z Żytomierza, po zamknięciu Seminarjum, przeniesiono 4 listopada tegoż roku do Seminarjum Wileńskiego, którego rektorem był wówczas ksiądz Maciej Harasymowicz, następnie ks Józef Abolewicz. W liczbie tych alumnów był też nasz Jubilat.

Po ukończeniu Seminarjum, ze względu na brak w powyższych Diecezjach Biskupów, został ksiądz Hołubecki wraz z kolegami skierowany do kowieńskiego biskupa Aleksandra Bereśniewicza, w celu otrzymania święceń 8/20. VII. do djakona włącznie poczem po paru miesiącach, mianowicie 18/30. IX. wyświęcony został na kapłana przez Biskupa Piotra Wierzbowskiego w Sejnach.

W dniu 30 września tegoż roku odprawił Prymicje w parafjalnej kaplicy rodzinnego miasta.

Pierwszą nominację, jako czasowy wikarjusz, ks. Hołubecki otrzymał 19/31. X. do miasta Korca, powiatu Zwiahelskiego, następnie czasowo zarządza od 18/30. XII parafją Szpanowską, pow. Rówieńskiego, w 1880 r. jako wikarjusz, pracuje w par. Luboml z obowiązkiem jednoczesnego zarządu sąsiednią parafją Ostrowiecką; w 1882 r. w styczniu widzimy ks. Hołubeckiego jako proboszcza w Korytnicy, gdzie w 1882 r. zbudował rzeźbiony ołtarz św. Antoniego, a w następnym roku ozłocony Wielki Ołtarz. W 1886 r. przeniesony do Swojczowa pow. Włodzimierskiego, gdzie miał dwa formalne śledztwa, wytoczone przez władze zaborcze w sprawie obrony unitów hrubieszowskich przed przejściem na schizmę oraz za czynny udział w niedopuszczeniu do konfiskaty swojczowskiego kościoła (słynnego z cudownego obrazu M. B.), który ówczesny gubernator wołyński — generał Jankowski usiłował odebrać na cerkiew.

Wskutek powyższego, z polecenia rządu został usunięty z parafji, poczem w 1894 r. przeniesiony czasowo do Wachnówki, pow. Berdyczowskiego, gdzie w któtkim

czasie przygotował materjał do zbudowania nowego probostwa, przy współudziale marszałkowej Eweliny Gromnickiej, która przygotowała 100.000 cegieł, i miejscowego obywatelstwa, które w tym celu samoopodatkowało się po 20 kop. z dziesięciny, oraz zarządu cukrowni w Turbowie, który miał *dać kamień*, wapno i farbę. W 1895 r. objmuje parafję Tuczyn, pow. Rówieńskiego, gdzie zbudował murowaną dzwonnicę i przelał rozbity dzwon; w 1897 r. otrzymał zarząd parafji w Kotelni, pow. Żytomierskiego gdzie po zabieleniu ścian i pomalowaniu dachu kościoła, zbudowa nową murowaną piwnicę; w 1900 roku przeniesiony do parafji w Tulczynie na Podolu, gdzie zbudował nowy ośmiogłosowy organ, w 1905 roku wyznaczony przez Biskupa Niedziałkowskiego na parafję w Mohylowie Podolskim, gdzie pokrył kościół nowym dachem z ocynkowanej blachy, zainstalował elektryczne oświetlenie w kościele i na probostwie, urządził wodociąg na probostwie, zbudował salę do zebrań parafjalnych, założył T-wo Dobroczynności z ochronką dla dzieci i pralnią dla ubogich, pełnił bezinteresownie obowiązki prefekta gimnazjum żeńskiego i szkoły handlowej, w których wzamian przysługującej Mu za wykłady pensji ufundował trzy stypendja (z tych korzystali: Konstanty Grodzki, Fabjan Dworakowski, i Rozalja Wilk), nadto był katechetą w szkółce Anny Gołębiowskiej; pozatem dwukrotnie organizował i osobiście prowadził kompanje pątnicze do Częstochowy 1907 i 1910 r.

Na skutek starań parafjan ze Swojczowa, w 1913 r. wrócil do zarządu dawniejszą parafją Swojczowską, gdzie doczekał się wojny światowej i jej skutków. W 1917-ym i 1918-ym roku założył ks. Hołubecki w parafji 10 szkółek elementarnych, do których własnym sumptem dwukrotnie przywoził z Lublina podręczniki. W 1920 roku doszczętnie obrabowany przez bolszewików, znosząc ich obelgi, poczem więziony w „czrezwyczajce“ za werbowanie miejscowych włościan do polskiej armji ochotniczej. W 1921 roku przeniesiony do Sokóla, powiatu Łuckiego, gdzie zrójnowany przez wojnę Kościół, doprowadził nazewnątrz do zupełnego porządku, pod koniec 1923 roku

naznaczony został do Litowieża, powiatu Włodzimierskiego, gdzie dotąd przebywa. Tu znów czekała pilna robota, probostwo i zabudowania były zrujnowane doszczętnie z powodu operacji wojennych, więc ten sędziwy starzec kostniał z zimna, dopóki z własnych skromnych funduszów wszystkiego nie odrestaurował i nie doprowadził do należytego porządku.

Powyższe liczne przenoszenia miały miejsce wskutek gorliwości kapłańskiej, oraz zmysłu organizacyjnego Jubilata, gdyż przenosiny następowały zwykle do tych parafji, w których kościoły i ich zabudowania znajdowały się w stanie rujnacji, natomiast po odnowieniu tychże przychodziła kolej na inne tamtym podobne.

Adolf Szomański

Wiadomości z Rzymu.

„La Croix" donosi z Rzymu, że po wybudowaniu watykańskiej radjostacji nadawczej, Ojciec św. wygłosi przez radjo przemówienie do całego świata. Według oświadczenia markiza Marconi'ego, budowniczego radjostacji papieskiej, głos Ojca św. słychać będzie nawet u antypodów.

— W dniu 28 ub. m-ca Ojciec św. przyjął na audjencji przedstawicieli patrycjatu i arystokracji rzymskiej, którzy złożyli życzenia z okazji jubileuszu Papieża, składając w ofierze znaczną sumę na cele misyjne. Książe Orsini wygłosił przemówienie, na które Ojciec św. odpowiedział, dziękując za ten dowód czci i pobożności, oraz wyrażając swą radość z pojednania Kwirynału z Watykanem, co dodało świetności tegorocznemu jubileuszowi.

— Mianowany świeżo ambasador włoski przy Watykanie, hr. Cesare Maria de Vecchi, pochodzi z piemonckiego rodu. Dzięki swym osobistym, bliskim stosunkom z domem królewskim oddawał często Mussolini'emu wielkie przysługi. Należy on do wybitnych, wierzących i praktykujących katolików. Osobistą jego zasługą jest wybudowanie katedry katolickiej w Mogadiscio, w Somali. Spra-

wując urząd gubernatora włoskiej Afryki wschodniej, przyczynił się w dużym stopniu do poparcia misji katolickich.

— Poseł pruski przy Watykanie wręczył przed paru dniami z okazji jubileuszu 50-lecia kapłaństwa Ojca św. dar rządu pruskiego w postaci egzemplarza rękopisu poezyj niemieckich minnezyngerów z bibljoteki uniwersytetu w Heidelbergu.

— Święta Kongregacja Kultu rozpoczyna studja nad materjałem dowodowym w sprawie beatyfikacji Piusa X. Materjał ten zbierany jest w Rzymie, Treviso, Mantui i Wenecji.

— Nuncjusz papieski przy Kwirynale Borgongini Duca udał się w dniu 13 bm. na grób Nieznanego Żołnierza i tam modlił się przez kilka minut.

— Na tajnym konsystorzu, który odbył się w dniu 15 bm., Papież nie wygłosił formalnego przemówienia, jak to jest zwyczajem, lecz skierował tylko kilka słów do członków kolegjum kardynalskiego, zgromadzonych w liczbie 22. Powodem zwołania konsystorza było obsadzenie osieroconych kościołów, a przedewszystkiem arcybiskupstwa w Medjolanie. Jak już donosiliśmy, arcybiskupem medjolańskim został opat Benedyktynów, Schuster, który równocześnie wypełni lukę w kolegjum kardynalskiem. Odznaczenie purpurą członka zakonu Benedyktynów stoi bezsprzecznie w związku z 1400-letnią rocznicą klasztoru na Monte Cassino.

— Ojciec św. zarządził, ażeby nuncjusz papieski na dworze włoskim każdej niedzieli zjawiał się w Watykanie na szczególnej audjencji, celem zdania sprawy z bieżących wypadków tygodnia.

Wiadomości z Polski.

Walne zgromadzenie Katolickiego Towarzystwa Wydawniczego. W dniu 12 bm. w lokalu „Kroniki Rodzinnej„ odbyło się doroczne walne zgromadzenie Katolickiego To-

warzystwa Wydawniczego, które od szeregu lat prowadzi katolicką pracę wydawniczą w Polsce.

Po uczczeniu zmarłego prezesa zarządu ks. prał. Jana Albrechta i członka d-ra Sochackiego, zebrani wysłuchali sprawozdań z działalności zarządu, poczem po dłuższej dyskusji, w której rozwinięto projekty prac na przyszłość, zebrani zaakceptowali przedstawiony bilans za r. 1928, udzielając ustępującemu zarządowi i radzie absolutorjum. Wybory nowych władz Towarzystwa dały wynik następujący: inż. Kazimierz Tyszka — prezes rady nadzorczej, jej członkowie: ks. prał. W. Balul, pp. Władysław Glinka, mec. Stanisław Janczewski, rektor Uniwersytetu Poznańskiego Stanisław Kasznica, p. Wacław Powiel i Zofja hr. Zamoyska. Zarząd: inż. Stefan Piechocki prezes, członkowie: Marta hr. Ponińska-Walewska i p. Adam Szymański.

Wejście do władz Towarzystwa wybitnych przedstawicieli katolickich organizacji społecznych rokuje Towarzystwu wzmożenie pracy na tak pożytecznej placówce Akcji katolickiej.

— **Wyjazd Księży Biskupów do Rzymu i Pragi.** Dn. 21-go bm. J. E. ks. dr. Henryk Przeździecki, Biskup Podlaski, wraz ze swym Sufraganem, ks. Biskupem Czesławem Sokołowskim, udaje się do Rzymu, celem wzięcia udziału w uroczystej procesji, w której Ojciec św. po raz pierwszy opuści mury Watykanu. Nasi dostojnicy przez swój udział w tej uroczystości pragną zadokumentować obecność Polski w tak historycznem zdarzeniu.

Obaj Księża Biskupi w dniu 11 sierpnia rb. udadzą się do Pragi na naukowy Kurs unjonistyczny.

ZE ŚWIATA.

P o w r ó t 4.000 k s i ę ż y m e k s y k a ń s k i c h. W ciągu ostatnich dni powróciło do kraju ze Stanów Zjednoczonych, Kanady-Guatemali, Nicaragui, Kuby i innych wysp archipelagu Antylskiego cztery tysiące księży meksykańskich.

List delegata papieskiego do Episkopatu w Meksyku. W liście do meksykańskiego Episkopatu delegat apostolski, ks. Arcybiskup Ruiz y Flores pisze m. in.:

„Zapewniliśmy rząd, że wszystkiemi środkami zarówno moralnemi jak i materjalnemi, będziemy współpracować nad polepszeniem położenia w kraju. Wobec tego wzywamy kapłanów i świeckich, by ściśle i z całem posłuszeństwem zastosowali się do instrukcji, które w tym celu będą wydane przez episkopat.“

Instrukcje te mają się odnosić do organizowania Akcji katolickiej.

Obchód jubileuszu św. Ansgarego, apostoła krajów północnych w Szwecji. W roku bieżącym upływa 1100 od przybycia z Niemiec do Szwecji apostoła Krajów północnych, św. Ansgarego. Z tej okazji zwierzchnik hierarchji Kościoła katolickiego w Szwecji, wikarjusz apostolski, ks. dr. Jan Müller, zaprosił katolików niemieckich do wzięcia udziału w uroczystościach ku czci św. Ansgarego w Sztokholmie, mających się odbyć w dn. 17—19 sierpnia rb. Wskutek tego zaproszenia organizuje się wycieczka katolików niemieckich do Szwecji. Na czele wycieczki stanie ks. biskup dr. W. Berning z Osnabrucku. Wyjazd z Berlina 13 sierpnia, zaś powrót do Hamburga dn. 24 sierpnia.

Kongres ministrantów w Chalons nad Marną. W Chalons nad Marną 4-go bm. odbył się rzadki i oryginalny kongres, mianowicie na zjazd przybyli ministranci diecezji Chalons. 700 chłopców, uczestników zjazdu, w komeżkach wysłuchało Mszy św. w katedrze, poczem udali się do sali zebrań, gdzie odbył się rodzaj egzaminu z liturgiki, przedewszystkiem zaś z najważniejszych części Mszy św. i obowiązków ministrantów. Po egzaminie rozdano 5 specjalnych nagród. Następnie odbył się wspólny posiłek chłopców i zebranie towarzyskie.

Zjazd zakończył się nabożeństwem, podczas którego naukę dla chłopców wygłosił biskup z Chalons, Magr. Tissier, zaś chłopcy odśpiewali szereg pieśni religijnych.

BIBLJOGRAFJA.

Dr. Wacław Kosiński, profesor katechetyki w seminarjum duchównem, prefekt w seminarjum nauczycielskiem w Sandomierzu: *Metodyka nawczania religji* czyli *Katechetyka*. 1929. Do nabycia w księgarni P. Chodakowskich w Sandomierzu.

W podręczniku tym przebija bardzo staranne opracowanie, wie-

loletnia praktyka nauczycielska, głęboka znajomość psychiki dziecka, oraz dydaktyki i pedagogiki w ich dawniejszem i nowoczesnem ujęciu; uderza serdeczna troska, by z nauki religji uczynić przedmiot naprawdę najbardziej wychowujący, uczący teoretycznie i praktycznie etyki życiowej, opartej na Boskiej nauce najlepszego nauczyciela i wychowawcy—Chrystusa.

Do prawdziwych walorów podręcznika należy zaliczyć silne zaznaczenie, że nauka religji będzie spełniać tylko wtenczas swe zadanie, będzie dla dzieci miłem i pociągającem nauczaniem, gdy nauczający obok wiedzy i praktyki posiadać będzie głęboką miłość ku dzieciom, gdy uwzględniając racjonalnie ich psychikę, uczyć będzie prawd wiary z należytym taktem, odpowiednią powagą, a zarazem wdrażać będzie dzieci do życia religijnego, świecąc przedewszystkiem własnym przykładem,

W pracy jego dyktatycznej winna zaznaczać się planowość każdej lekcji, dalej zasada koncentracji, łącząca harmonijnie wiadomości z poszczególnych dziedzin nauki religji, oraz zasada racjonalnej poglądowości w znaczeniu poglądu zmysłowego jak i umysłowego.

Są to obok innych ważne postulaty metody „Szkoły pracy“, która to medota, odpowiednio potraktowana, może i powinna wejść do nauczania religji.

Bardzo mile uderza zdanie Ks. D-ra Kosińskiego, by nauczyciel religji zaprawiał dzieci do cnót takich, na których oprze się ich późniejsze życie religijne i społeczne, a mianowicie do czynnej miłości bliźniego. (odwiedzanie np. chorych kolegów).

Podrecznik powyższy ma nietylko duże znaczenie ze względu na nauczanie religji, ale także ze względu na ogólne zawarte w nim wskazówki dydaktyczno-pedagogiczne.

Powinien dlatego znaleźć się w ręku każdego polskiego nauczyciela, czy kandydata na nauczyciela, w szczególności zaś w ręku nauczyciela religji.

Pasławska Helena.

Za pozwoleniem Władzy Duchownej.

Redaktor i wydawca **Ks. Jan Szych.**

Drukarnia Kurji Biskupiej w Łucku, Dominikańska 42.